

Mészáros Sándor – Nótári Tamás

Antalóczy Péter: Felekezeti egyházjog alapjai
Budapest, Patrocinium, 2011. 226 oldal

Antalóczy Péter a *Felekezeti egyházjog alapjai* című, a Károli Gáspár Református Egyetem joghallgatóinak szánt tankönyve 2011-ben jelent meg a Patrocinium Könyvkiadó gondozásában. A tankönyv terjedelmét tekintve bő kétszáz oldalt tesz ki, amely tökéletesen illeszkedik a Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi karán kötelező egy féléves tantárgyként oktatott felekezeti egyházjog mint tantárgy tematikájához. A tankönyv megalkotása időszerű volt, hiszen a rendszerváltás óta eltelt időben készült és eme stúdiummal foglalkozó irodalom,¹ olykor terjedelmében és mélységében is meghaladta a modern jogi oktatás által elvárt szintet. Természetesen a lecsökkentett oldalszám nem mehetett a minőség rovására, így a tudományos igényességet szem előtt tartva, a tankönyv átfogó képet nyújt a történelmi egyházak hatályos joganyagáról, azaz úgy is fogalmazhatnánk, hogy Antalóczy Péter tankönyve egy kompakt és biztonságos ismeretanyagot ad mindazok kezébe, akik a jogtudomány e területével kívánnak megismerkedni. A szerző eleganciájára utal, hogy tankönyve megírásakor maximálisan az objektivitás szempontját helyezte előtérbe – előszavában ezt így indokolja: „*le kell szögezniünk, nincs jó és jobb egyház, mert aki így vélekedik, annak az ökumenizmus elvei sem jelentenek semmit. Ebben a tudományban értékek vannak jelen, amelyek egyenlő tiszteletet és alázatot kívánnak tőlünk, még akkor is, ha az idők folyamán az emberi gyarlóság árnyéka vetült rájuk*”.²

A szerző, mielőtt az egyes felekezeteket elemezné, kitér a „felekezet” illetőleg a „felekezeti egyházjog” fogalmának definiálására és a szavak etimológiai és tudománytörténeti vizsgálatára is. Eszerint a felekezet szó egyik tagját a társat, barátot jelentő *fél* főnév – ami a *Halotti Beszéd*ben is előfordul: „*látjátok feleim szümtiükkel, mik vogymuk*” – alkotja, ehhez járul az *-ek* kölcsönösséget kifejező igeképző, így jön létre a *felekez* ige, ami a féllé vagy társasá válásra utal. Az összetétel végül az *-et* eredményképzővel egészül ki, ez pedig a felek kölcsönösségén alapuló közös cselekvés eredményét fejezi ki. Ugyanakkor a *-zat*, *-zet* gyűjtőnévképző, tehát a felekezet szó esetében gondolhatunk a felek egységére is. Az előbbi értelmezés alapján a vallásfelekezet huzamosabb ideje fennálló, jogilag szervezett tartós vallási közösséget jelent, amit történelmileg elsőként a katolikus egyházból kiszakadt protestáns közösségekre alkalmaztak, következésképpen a felekezeti egyházjog is csak a reformációt követően nyer létjogosultságot. (A XIX. századtól kezdve a vallásfelekezetet az *egyház* szinonimájaként is használták, hiszen egyik sem ellentétes a másikkal.) A tankönyv önkritikusan megemlíti, hogy a jogtudomány jeles képviselői között is megoszlanak a vélemények a felekezeti egyházjog mint jogágnak a *iurisprudentiában* elfoglalt helyéről.

Az egyházakat és a felekezeteket összesen hat fejezetben, katolikus egyházjog (I.), ortodox kánonjog (II.), református egyházjog (III.), evangélikus egyházjog (IV.), unitárius egyházjog (V.), zsidó egyházjog (VI.) ismerteti és ad világos és áttekinthető képet azok belső jogának sajátosságairól. Az egyes felekezetek és egyházak elemzésekor a vizsgálódás módszertana – ahol erre lehetőség van – a történelmiség, az alkotmányosság, a szentségek, a szervezeti felépítés, az egyházi vagyon és büntetőjog, valamint eljárásjog köré vonalazódik. A jogintézmények bemutatás során az olvasó megismerheti az adott egyház, ill. felekezet

¹ Rác L. (szerk.) *Felekezeti egyházjog Magyarországon*. Budapest, 1995; Rác L. (szerk.): *Felekezeti egyházjog*. Budapest, 2004; Szathmáry B.: *Magyar egyházjog*. Budapest, 2004.

² Antalóczy P.: *Felekezeti egyházjog alapjai*. Budapest, 2011. 12.

alkotmányjogát, hierarchikus felépítését, idézőjelesen közigazgatási rendszerét, döntési és eljárásjogi megoldásait valamint a fegyelmi és büntetési eljárásokat, szankció nemeket. Közös ismérv az egyházak és felekezetek döntéshozó testületeinek bemutatása során, hogy mindegyike az adott egyház, vagy felekezet saját úgynevezett önreflexiójában kialakult egyháztanához, más néven ekkleziológiájához igazodik, és ennek megfelelően az adott szervezetre jellemző önálló jegyekkel és elemekkel rendelkezik. *Ipsa facto* a szerkezeti elemzés és bemutatás nem válik sematikusá, tekintettel arra, hogy a protestáns egyházak a katolikus egyházzal szemben nem rendelkeznek egyetemesen szervezett egységes szervezettel, ehelyett azt mondhatnánk, hogy önálló egységekből, önálló jogalkotási joggal bíró, és egymástól részben elkülönült nemzeti egyházak összessége jellemző rájuk. Értelemszerűen a szentségek bemutatására csak a katolikus és az ortodox egyházak esetén van lehetőség.

A tankönyv értékes fejezete és a szerző kiemelkedő szakmai munkásságának jeles példája, hogy a mű az Unitárius Egyház bemutatása során részletesen kitér a trianoni békekötés után Magyarországtól elcsatolt területek, vagyis egyházrészek napjainkban is éppen folyó újraegyesítésének kérdésére. Azért fontos és minden bizonnyal kedves az olvasó számára ennek a jelenségnek a bemutatása, mert ennek a folyamatnak a vége minden bizonnyal az lesz, hogy az erdélyi és magyarországi Unitárius Egyházak egyházjogi értelemben is egyetlen egyházközösséget alkotnak majd. A Zsidó Egyházjog ismertetése során újdonság, hogy a tankönyv nemcsak a történelmi kialakulással, a tagok és hitközségek jogállásával foglalkozik hanem részletesen bemutatja a Magyar Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség, és a Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség szervezeti kereteit, szervezeti egységeit, tagjaik jogállását.

A tankönyv azonban a fentiek ellenére is „csak” szakkönyv lenne, ha nem rendelkezne a tankönyvekre jellemző sajátosságokkal. A jó tankönyv megírásának elengedhetetlen feltétele a szakmaiságon túl, az oktatói pályán megszerzett tapasztalat, az érthető és világos fogalmazás, és az átláthatóság. (Antalóczy Péter egyetemi docens – jelenleg mint a Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Karának Jogtörténeti, Jogelméleti és Egyházjogi Tanszékének tanszékvezetője – több éve oktatja a felekezeti egyházjogot ezen intézményben.) A tankönyv érthető nyelvezetten íródott, amely így a laikusok számára élvezetes olvasmányt a joghallgatók számára pedig feldolgozható tananyagot jelent, melyet az egyes egyházak szervezeti (és olykor döntéshozási) rendszerét bemutató ábrák tesznek átláthatóbbá és jobban megérthetővé. Külön vizuális élményt nyújt, hogy a tankönyv lábjegyzetelése nem toladó, nem riasztja el a tanulni vágyót, a szakirodalmat a kutatói ambíciókkal rendelkező hallgatók a bibliográfiában megtalálhatják. Szintén a tankönyv előnye, hogy az egyes fejezetek pontokba szedve, lényegre törően tartalmazzák a lexikális ismeretanyag fontosabb tételeit.

Összességében a tankönyv átfogó és alapos munkaként mértéktartó módon egyszerre teljesíti a tudományos igényesség és az egyetemi oktatás követelményeit. Áttekinthető, szerkezeti felépítését jól tükrözi az egyes részek megfelelő hangsúlyozása, amihez világos fogalomalkotás és könnyen érthető nyelvezet társul. Megítélésünk szerint a mű hatékonyan segítheti a felekezeti egyházjog jobb megértését és elsajátítását.